

УДК 352/354:332.154

DOI: <https://doi.org/10.31470/2786-6246-2024-8-44-54>

Гримак Ірина,
депутат Львівської обласної ради, засновник
Благодійної організації «Благодійний фонд
Ірини Гримак «Львівщина»»

Hrymak Iryna,
Member of the LvivRegional Council,
Foundation Founder of Charitable organization
«Iryna Hrymak charity foundation «Lviv region»

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0002-6347-5313>

РОЛЬ ГРОМАДСЬКОСТІ У ФОРМУВАННІ ТА ВДОСКОНАЛЕННІ УПРАВЛІННЯ ДЛЯ СТВОРЕННЯ СПРИЯТЛИВОГО СЕРЕДОВИЩА РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

THE ROLE OF SOCIETY IN THE FORMATION AND IMPROVEMENT OF MANAGEMENT TO CREATE A FAVORABLE ENVIRONMENT FOR THE DEVELOPMENT OF TERRITORIAL COMMUNITIES

Анотація. Один з основних елементів полягає у встановленні взаємної довіри між місцевою громадою та органами місцевого управління. Це сприяє підвищенню взаємної відповідальності, зміцнює прозорість процесу ухвалення рішень та сприяє розвитку самоврядування на місцевому рівні. Активна участь громадськості у формуванні та реалізації політики, що безпосередньо впливає на життя територіальної громади, є важливим принципом для забезпечення демократії та розвитку громадянського суспільства. Робота була спрямована на розкриття важливості взаємодії між органами влади та громадськістю у процесі управління на місцевому рівні, а також на виявлення можливостей і проблем, з якими стикаються обидві сторони у цьому процесі. Висвітлено значення громадської участі у прийнятті управлінських рішень, підкреслюючи необхідність демократичного підходу до управління, що базується на відкритості, прозорості та взаємодії з населенням. Також розглянуто важливість співпраці між органами влади та громадськістю в контексті створення сприятливого середовища для розвитку територіальних громад, а також проблеми, з якими можуть стикатися обидві сторони у процесі співпраці. У даній статті проаналізовано важливий аспект взаємодії громадськості із механізмами управління на місцевому рівні. Підкреслено важливість участі громадськості у формуванні та удосконаленні управління для забезпечення сприятливого розвитку територіальних громад. Досліджено вплив громадськості на якість управління, зокрема на місцевому рівні, методи залучення громадськості до процесу прийняття рішень в рамках місцевого самоврядування, а також перешкоди для такої участі в Україні.

Проаналізовано роль громадських організацій, активних громадян та інших суб'єктів громадськості у формуванні та впровадженні стратегій розвитку територіальних громад.

Ключові слова: державне управління, територіальна громада, громадські організації, суб'єкти громадськості, сталий розвиток, місцеві органи влади.

Abstract. One of the critical aspects is establishing trust between the territorial community and local authorities, which contributes to increasing mutual responsibility, increasing transparency in decision-making and developing local self-government. Public participation in the formation and implementation of policies related to the life of the territorial community is an essential principle of democracy and the development of civil society. The work was aimed at revealing the importance of interaction between authorities and the public in the local governance process and identifying opportunities and problems faced by both parties in this process. The importance of public participation in management decision-making was highlighted, emphasizing the need for a democratic approach to management based on openness, transparency and interaction with the population. It also considers the importance of cooperation between authorities and the public in the context of creating a favorable

environment for the development of territorial communities and also considers the problems that both sides may face in the process of cooperation. This article examines an important aspect of public interaction with governance mechanisms at the local level. The importance of public participation in the formation and improvement of management to ensure the favorable development of territorial communities was emphasized. The influence of the public on the quality of governance, particularly at the local level, methods of involving the public in the decision-making process within the framework of local self-government, and obstacles to such participation in Ukraine are studied.

The role of public organizations, active citizens and other public entities in forming and implementing strategies for developing territorial communities is analyzed.

Keywords: territorial community, public organizations, public entities, sustainable development, local authorities, state administration.

Постановка проблеми. У контексті сучасного розвитку громадянського суспільства та демократії, питання ролі громадськості у формуванні та вдосконаленні управління на місцевому рівні для створення сприятливого середовища розвитку територіальних громад є актуальною та значущою проблемою [1; 2]. Згідно ст. 3. Закону України Про місцеве самоврядування в Україні «Громадяни України реалізують своє право на участь у місцевому самоврядуванні за належністю до відповідних територіальних громад» [3]. Попри загальний інтерес до цієї теми, наукові та практичні дослідження щодо ролі громадськості в управлінні місцевими громадами залишаються обмеженими та неоднорідними. Відсутність комплексного аналізу та наукового обґрунтування цього явища у вітчизняній літературі ускладнює розуміння механізмів взаємодії громадськості з місцевими органами влади та перешкоджає розробці ефективних стратегій управління, спрямованих на підвищення рівня демократії, прозорості та розвитку територіальних громад. Тому існує потреба в детальному вивченні ролі громадськості у формуванні та вдосконаленні управління на місцевому рівні з метою виявлення оптимальних шляхів залучення громадськості до прийняття рішень та створення сприятливого середовища для розвитку територіальних громад [4]. Демократичні зміни в країнах, що переживають трансформацію, зміцнюються завдяки розвитку місцевого самоврядування в умовах формування громадянського суспільства. Стратегія децентралізації влади, що є ключовим елементом адміністративної реформи, відкриває можливості для активного залучення громадськості на місцевому рівні [5; 6]. Це дає можливість не лише покращити надання ефективних послуг населенню, але й зробити процес розробки та прийняття рішень більш прозорим та відкритим для участі громадян. Для України особливо актуальним є розвиток та підтримка різноманітних форм діалогу між місцевими органами влади та громадськістю з метою зміцнення впливу останніх на формування та реалізацію політики [7]. Впровадження інноваційних стратегій демократії на рівні місцевого самоврядування сприятиме формуванню більш відповідальних органів влади, які зможуть оперативніше реагувати на потреби територіальної громади та брати на себе більшу відповідальність перед нею [2]. Проблема залучення громадськості до процесу ухвалення рішень на місцевому рівні стає предметом уваги як вчених, так і практиків, і хоча цей інтерес переважно спостерігається у західних країнах, вона стає актуальною й у інших контекстах. Цей інтерес зумовлений, з одного боку, активізацією реформ у сфері громадянського управління та стрімким розвитком місцевого самоврядування. З іншого боку, він обумовлений наявністю позитивного досвіду, коли залучення активних громадян до вирішення різноманітних проблем місцевого значення показало свою ефективність. Попри

те, що українська наука виявляє значний інтерес до проблем місцевого самоврядування, дослідження ролі громадськості у процесі формування та ухвалення рішень на місцевому рівні залишається недостатнім, а навіть можна сказати, практично відсутнім. Це недолік відображається на обсязі та глибині розгляду цієї проблеми. Проте, варто підкреслити, що важливість теоретичного обґрунтування участі громадськості визначається необхідністю мати науково-обґрунтовану систему знань про цей аспект. Це дозволить аналізувати значний емпіричний досвід, який накопичений в Україні, та зробити висновки, спираючись на наукові дані.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останні роки свідчать про зростаючу актуальність питання взаємодії між суспільством та владою, особливо в контексті процесу децентралізації в Україні. Сучасні наукові дослідження, зокрема, праці О. Ковриги, О. Колянка акцентують увагу на важливості взаємодії влади з громадськістю та визначенні механізмів цієї взаємодії [7]. Автором досліджено етапи становлення та розвитку організаційних форм управління зв'язками з громадськістю в Україні. Ключовим завданням цих зв'язків є встановлення довіри до конкретних явищ, проєктів або особистостей. Дослідженню взаємозв'язків із громадськістю приділяється увага як вітчизняних, так і закордонних науковців. Серед них можна виділити роботи таких вчених як В. Авер'янова, В. Бакуменка, В. Бебика, М. Баймуратова, В. Бугрими, В. Королька, В. Малиновського, В. Моїсєєва, Н. Нижника, В. Олуйка, Г. Почепцова, Є. Ромата, І. Слісаренка, М. Свіріна, Є. Тихомирової, С. Чукут, О. Яновського та ін. Великий інтерес до цього аспекту виявляється в літературі зарубіжних дослідників. Праці таких вчених, як І. Альошина, С. Блека, І. Вікент'єва, Д. Дороті, Ф. Джефкінса, П. Джексона, Д. Грунінга, С. Катліпа та ін., розглядають як теоретичні, так і практичні аспекти даної проблеми [7]. Українські науковці та фахівці, такі як А. Колодій, В. Князєв, О. Литвиненко, В. Мельниченко, Н. Нижник, Г. Почепцов, В. Паламарчук, С. Селіванов, Н. Обушна, С. Хаджирадева, М. Пухтинський, Г. Ситник, О. Сушинський, В. Удовиченко, А. Ткачук, С. Янішевський та ін., активно розвивають наукові підходи до методів та форм взаємодії між владою та громадськістю в Україні. Вони розглядають різні аспекти цієї взаємодії і пропонують методи та стратегії для її ефективного здійснення. Окремі методологічні проблеми вдосконалення процесів взаємодії влади з громадськістю досліджуються у працях таких вчених, як О. Андрійко, В. Бакуменко, О. Бойко-Бойчук, В. Вакуленко, М. Василенко, Б. Гаєвський, В. Гаращук, Я. Гонціажа, Н. Гнидюк, В. Горбатенко, Г. Задорожний, О. Коврига, В. Колтун, В. Кравченко, В. Куйбіда, Ю. Лебединський, В. Луговий, В. Ребкало, В. Скуратівський, В. Смоліков, М. Шевченко, С. Чукут та ін. [8]. Наукові дослідження в Україні, проведені такими вченими, як Г. Васильченко, І. Парасюк, Н. Єременко, В. Боголюбов, М. Клименко, Л. Мельник, О. Бобровська, Т. Крушельницька та ін., приділяли увагу екологічним та соціальним аспектам у проєктах розвитку територіальних громад в Україні [9; 10]. Деякі експерти, серед яких А. Мельник, Н. Мельник, Р. Качаровський, та ін., досліджують специфіку взаємодії територіальних громад з органами влади на різних рівнях, розкриваючи при цьому основні принципи субсидіарності, деконцентрації та децентралізації у їх взаємозв'язку [11; 12]. Науковці та експерти з України зосереджують увагу на фінансово-економічних, організаційних, кадрових та інших проблемах, що виникають в процесі створення ефективних об'єднаних територіальних громад (ОТГ) [13; 14]. Ю. Калиновський також розглядає проблему розвитку спроможних територіальних громад [9; 10]. Проблеми функціонування спроможних

територіальних громад отримали відображення у наукових роботах таких дослідників, як Г. Макаров, В. Захарченко, Я. Олійник, П. Остапенко, О. Вагонова, С. Ісіков, Л. Тимошенко, Ю. Літвінов та ін. [8; 9].

Метою статті є вивчення та аналіз ролі громадськості у процесі формування та вдосконалення управління для створення сприятливого середовища розвитку територіальних громад.

Виклад основного матеріалу. Питання взаємодії місцевої влади з громадянами завжди важливі, оскільки це є ключовим аспектом для покращення управління та задоволення потреб територіальної громади. Набуває особливого значення необхідність отримання зворотного зв'язку з мешканцями, встановлення партнерських відносин та розробка спільних проєктів із громадськими організаціями для поліпшення якості життя на території [10]. Зокрема, всеукраїнська асоціація громад сприяє співпраці та обміну досвідом між різними територіальними громадами в Україні [1]. Участь громадян у конструктивному діалозі з владою визначає ефективність управління та реалізацію їх права на участь у формуванні своєї території [2]. На початку 1990-х рр. в Україні було започатковано створення відділів, що відповідали за взаємодію з громадськістю в органах державної влади та на економічно розвинених підприємствах. Це було зумовлено необхідністю внесення соціальних змін у напрямі створення економічних і політичних інститутів демократії. Проте реальне розгортання механізмів взаємодії з громадськістю у державних органах розпочався лише з появою інституту президентства у 1992 р., коли була заснована прес-служба глави держави в Адміністрації Президента. Протягом цього періоду Законом України «Про інформацію» від 2 жовтня 1992 р. було встановлено норму, яка забезпечувала доступ до інформації через створення спеціальних інформаційних служб або систем у державних органах. Згідно з дослідженням О. Ковриги, перший етап формування національного корпусу служб зв'язків з громадськістю завершився у 1995 р. Під час цього періоду спостерігалось зростання кількості прес-служб та інших відділів, які здійснювали взаємодію з громадськістю, а також збільшення кількості фахівців в цій сфері. Уже на початку ХХ ст. зростання ролі ЗМІ та інформаційного потоку призвело до необхідності спільної діяльності різних виконавців, колективів та соціальних груп. Це призвело до виникнення поняття «зв'язки з громадськістю», яке відображає різноманітність вимог до управління інформацією. Зв'язки з громадськістю – це галузь комунікаційної науки, яка не лише аналізує соціальні групи та їхнє ставлення до різних явищ, але й розробляє методи, які допомагають коригувати ситуацію відповідно до поставлених завдань. Метою служби зв'язків з громадськістю є розробка та використання різних підходів та методів, які сприяють встановленню взаємовідносин між різними соціальними групами на основі інформованості та взаємної довіри [7; 12]. З початком процесу децентралізації в Україні, науковці почали активно досліджувати питання, пов'язані з місцевим самоврядуванням, створенням комфортного життєвого середовища та розробкою стратегій розвитку громад. Основні проблеми, що стоять перед сучасною наукою, включають теоретичні та практичні аспекти стратегічного планування розвитку територіальних громад у контексті децентралізації та об'єднання, а також питання прав дієздатних територіальних громад, включаючи засоби демократизації та методи впливу її учасників на органи місцевого самоврядування. Децентралізація стимулювала розвиток партнерських відносин між громадами та владою, що сприяло прискоренню трансформаційних процесів у суспільстві [13]. Ці процеси спрямовані на

вирішення актуальних проблем та покращення умов проживання людей. Один з головних пріоритетів – це забезпечення соціальних умов життя для всіх громадян відповідно до певних стандартів, включаючи доступ до якісної освіти та медичних послуг. Активна участь населення громади в трансформаційних процесах відіграє важливу роль. Залучення громадськості збільшується за рахунок ефекту синергії, що виникає, коли люди об'єднуються для досягнення спільної мети [16]. Цей ефект є нерозривною частиною довіри населення до органів влади, що є важливою складовою успішного розвитку громад. На місцевому рівні укладення партнерських відносин між органами публічної влади та громадськістю є важливою складовою ефективного управління. Хоча існують законодавчі норми, які регулюють цю співпрацю, наприклад, проведення громадських слухань, відкриті бюджетні слухання та створення органів самоорганізації громадян, механізми реалізації цих норм ще потребують вдосконалення. Для ефективного функціонування законодавства необхідні конкретні інструменти та механізми, які потребують негайного впровадження в практику [15]. Однак вже спостерігається певний прогрес у діяльності вищих законодавчих та виконавчих органів України у цьому напрямку [10]. Основні форми залучення громадськості до системи публічного управління для забезпечення більшої відкритості, прозорості та демократичності у процесі управління територіальними громадами, представлено у табл. 1.

Таблиця 1

Форми залучення громадськості до системи публічного управління

Форма залучення громадськості	Опис
Громадські обговорення	Організація публічних зустрічей та обговорень для обговорення важливих питань управління та прийняття рішень
Громадські консультації	Звернення до громадян з метою отримання їхньої думки та порад з певних питань управління
Громадські комітети	Створення спеціальних комітетів або рад з представників громадськості для участі у прийнятті рішень та розробці політики
Опитування громадян	Проведення опитувань або анкетувань серед громадян для збору їхньої думки та відгуків на певні питання
Інтернет-платформи	Створення вебсайтів або онлайн-платформ для обміну інформацією, обговорення та збору пропозицій від громадян
Громадські слухання	Проведення спеціальних заходів для відкритого обговорення важливих питань з представниками громадськості
Участь у прийнятті рішень	Залучення представників громадськості до ухвалення та реалізації рішень органами влади

Ця таблиця відображає різноманітні способи, за допомогою яких громадськість може бути залучена до системи публічного управління для забезпечення більшої відкритості, прозорості та демократичності у процесі управління територіальними громадами.

Залучення громадськості до процесів публічного управління є важливим завданням для забезпечення демократії, прозорості та ефективності. Окрім зазначених раніше форм, існують інші інструменти, які можна використовувати:

1. Електронні платформи та вебпортали: Створення спеціальних вебсайтів або платформ, де громадськість може висловлювати свої погляди, залишати коментарі та брати участь у дискусіях.
2. Соціальні медіа: Використання популярних соціальних мереж для спілкування з громадськістю, публікації інформації та отримання зворотного зв'язку.

3. Громадські консультації: Організація спеціальних заходів, де громадськість може висловити свої думки та пропозиції.
4. Спільні проекти та партнерства: Співпраця з громадськими організаціями, активістами та експертами для реалізації спільних ініціатив.
5. Громадські обговорення в інтернеті: Форуми, чати та інші онлайн-платформи для обговорення питань влади.
6. Громадські аудити: Аналіз діяльності органів влади з допомогою громадських організацій та експертів.

Ці інструменти сприяють активній участі громадськості в прийнятті рішень та формуванні політики.

Наприклад, уряд України активно використовує громадські слухання як звичний інструмент для підвищення відкритості та залучення громадськості до процесу управління. Ці слухання відкривають можливість для широкого обговорення різноманітних питань, що цікавлять громадськість. Крім того, постійні парламентські слухання у Верховній Раді України також відображають інтереси громадськості та є важливим каналом комунікації між владою та громадянами. Останнім часом також стали традиційними широкі обговорення програм діяльності уряду та зустрічі з представниками громадськості, які організовуються представниками державної влади. Основні форми залучення громадськості до процесу ухвалення державних рішень в Україні включають громадські слухання, відкриті бюджетні слухання та «гарячу телефонну лінію», де посадовці надають відповіді на запитання громадян через телефон. Однак цих механізмів виявляється недостатньо. Для більш ефективної участі громадськості необхідно впроваджувати нові форми, такі як громадські дорадчі комітети, зворотний зв'язок через Інтернет тощо. Особливу увагу заслуговує впровадження громадської та громадсько-професійної експертизи законопроектів, що дозволить врахувати пропозиції різних соціальних груп, включаючи науковців, фахівців та представників громадських об'єднань. Найбільш ефективна взаємодія влади з громадськістю відбувається на місцевому рівні. І хоча деякі міста в Україні надають приклади успішної співпраці місцевої влади з громадськістю, не всі вони використовують можливості, що надає законодавство. Це може бути спричинене декількома причинами: небажанням органів влади «відкритися» перед населенням, відсутністю законодавчого зобов'язання для органів влади спільно з громадськістю вирішувати важливі питання, а також хвилюванням з боку влади, що громадськість може уповільнити процес прийняття рішень. Крім того, часто громадськість не має достатніх знань про діяльність органів влади та свої права й обов'язки [12]. Сучасні події в політиці свідчать, що громадськість України вважає себе важливим суб'єктом влади в країні. Це створює підґрунтя для розвитку та посилення взаємодії між органами державної влади та місцевим самоврядуванням з громадськістю. Однак для цього потрібні певні умови та заходи. Попри велику кількість таких досліджень, наукова спільнота ще не досягла консенсусу щодо визначення ролі соціальних та екологічних складових у проектах, спрямованих на забезпечення сталого розвитку територіальних громад та їх об'єднань [13]. Необхідно провести подальші дослідження, які б допомогли розкрити значення цих складових у процесі розвитку громад, а також визначити ефективні стратегії і методи їх впровадження. Такі дослідження могли б стати основою для розроблення конкретних політик та програм, спрямованих на досягнення сталого розвитку і підвищення якості життя громадян. Процес організації роботи у сфері зв'язків із громадськістю складається з двох основних

компонентів. З одного боку, це розробка стратегії громадської діяльності місцевого органу влади, а з іншого – реалізація завдань цієї стратегії. Перший компонент є ключовим, оскільки він визначає основні цілі, пріоритети та способи взаємодії з громадськістю. Важливо враховувати потреби та очікування громадськості при розробці стратегії, а також забезпечити відкритий та прозорий діалог з громадськістю для формування взаєморозуміння та довіри. Також він враховує важливість відносин з соціальним середовищем і розроблення ефективних рішень, які залежать від рівня компетенції місцевого органу влади. Другий компонент включає виконання завдань, які мають значний вплив на рівень довіри громадськості до даного органу. Щоб заслужити довіру населення, місцеві органи влади повинні працювати з громадськістю, керуючись принципами гласності, відкритості та прозорості у процесі ухвалення управлінських рішень. Важливо, щоб ці рішення базувалися на системності, цілісності, адекватності та технологічній гнучкості, а також були достовірними. Ці цілі можна досягти за допомогою взаємодоповнення, двосторонньої системної комунікації, контролю та публічності. Правильна модель організації взаємодії з громадськістю місцевих органів влади визначає послідовність дій для їх ефективного налагодження. Серед основних кроків цієї моделі варто відзначити збір та систематизацію інформації про проблеми регіону, вивчення громадської думки та проведення анкетування населення на території, формування уявлення про пріоритети розвитку регіону. Крім того, важливим є створення робочих груп з представників громадськості для визначення цих пріоритетів, організація громадських слухань з метою обговорення розвитку взаємодії з громадськістю та визначення категорій громадян, з якими має працювати місцева влада [11]. Основою для співробітництва з громадськими інститутами зазвичай є меморандуми. Ці документи, хоча в українському законодавстві не чітко визначені, часто використовуються для регулювання умов співробітництва на дипломатичному рівні. Вони дозволяють сторонам визначити свої зобов'язання на добровільних засадах, уточнити терміни та визначення у визначеній сфері. Місцева рада може надавати дозволи на укладення договорів про співробітництво між закладами соціальної інфраструктури громади та громадськими організаціями на основі рішень сесії депутатів та рекомендацій постійних депутатських комісій. Згідно з законодавством України, що регулює питання співробітництва територіальних громад, встановлені правила для організації співробітництва між ними та упорядковані певні аспекти цієї діяльності [4]. Зазвичай такі дозволи надаються закладам освіти з метою покращення якості наданих послуг у сферах спорту, культури, туризму та інших [10; 12]. Функціонал громадських інститутів стосовно участі в співробітництві з територіальними громадами можна розглядати через призму прямих взаємодій та стимулювання співробітництва. Це означає, що громадські організації можуть безпосередньо співпрацювати з органами влади або заохочувати та підтримувати співпрацю між різними сторонами [7; 14].

Вдосконалення механізму ролі громадськості у підвищенні ефективності стратегічного планування розвитку територіальної громади включає кілька напрямків [13]:

- Залучення громадськості на етапі формування стратегічних планів: Це означає активну участь громадян, громадських організацій, підприємств та інших зацікавлених сторін у процесі розробки стратегій розвитку територіальних громад. Це може включати проведення публічних обговорень, громадських слухань, опитувань та інших форм взаємодії з мешканцями для збору їхніх пропозицій, ідей та потреб.

- Підвищення інформованості громадськості: Важливо забезпечити доступність інформації про стратегічні плани, їхні цілі, завдання та пріоритети. Це може включати створення вебпорталів, публікацію інформаційних бюлетенів, організацію громадських зборів та інших заходів з метою активного інформування громадськості.
- Партнерство з громадськими організаціями: Співпраця з місцевими громадськими організаціями може допомогти включити різноманітні інтереси та потреби громадян у стратегічні плани. Громадські організації можуть виступати як посередники між мешканцями та владою, а також пропонувати конструктивні рішення.
- Забезпечення прозорості та відкритості: Важливо створити механізми для відкритого обговорення стратегічних планів, врахування зауважень та пропозицій громадськості, а також публічного звітування про результати роботи. Це дозволить забезпечити довіру та підтримку громади до реалізації стратегічних цілей.
- Організація навчань та навчальних заходів: Можливість для громадян отримати знання про стратегічне планування та уміння активно брати участь у цьому процесі може сприяти більшій ефективності їхньої участі. Такі навчання можуть включати семінари, тренінги, вебінари та інші форми освітніх заходів.

Громадські інститути можуть виступати ініціаторами співробітництва між громадами, але вони також можуть діяти як суб'єкти місцевого самоврядування [14]. На відміну від профільного законодавства, яке не робить різниці між громадськими організаціями та іншими організаціями, які можуть бути ініціаторами міжмуніципального співробітництва. У широкому розумінні співробітництва між громадами на різних рівнях інституцій, роль громадських інститутів може бути дуже різноманітною [12]. Практика співробітництва територіальних громад в Україні підтверджує значну роль громадських інститутів у сприянні цим процесам. З огляду на початковий етап накопичення досвіду в умовах децентралізації та розширення повноважень громад, громадські інститути активно займаються освітньою та інформаційною роботою, а також служать посередниками при міжнародних зв'язках [16]. Освітні функції громадських інститутів підтверджують перевагу фінансування низки проектів громадських організацій міжнародними організаціями. Ці проекти спрямовані на інформаційно-роз'яснювальну роботу та проведення навчальних заходів щодо особливостей та переваг співробітництва між громадами.

Загальна мета вдосконалення механізму ролі громадськості полягає в забезпеченні більшої участі громадян у прийнятті стратегічних рішень та забезпеченні сталого та збалансованого розвитку територіальної громади.

Висновки. У даній статті ми проаналізували роль громадськості у процесі формування та вдосконалення управління для створення сприятливого середовища розвитку територіальних громад. Виявлено, що громадські інститути грають важливу роль у співпраці з органами влади на місцевому рівні, сприяючи залученню громадян до прийняття рішень та вирішенню важливих проблем. У процесі дослідження було виявлено, що ефективне управління територіальними громадами потребує активної участі громадськості, їхнього залучення до прийняття рішень та розвитку стратегій розвитку. Громадські інститути можуть допомогти у покращенні процесів управління, забезпечуючи більшу відкритість, прозорість та взаємодію між владою та громадою. Результати дослідження показали, що для досягнення успішних результатів необхідно враховувати деякі

виклики та перешкоди. Наприклад, недостатня освіченість чи мале зацікавлення громадян можуть обмежити їхню активну участь у процесі управління. Також, важливо враховувати інтереси та потреби різних соціальних груп та забезпечувати рівний доступ до можливостей участі у процесах управління. Встановлено, що співпраця між органами влади та громадськістю у формуванні та вдосконаленні управління для створення сприятливого середовища є ключовою умовою розвитку територіальних громад. Взаємодія між цими сторонами може сприяти досягненню більшого рівня ефективності, підвищенню довіри громадян до владних структур та покращенню якості життя населення.

Список використаних джерел:

1. Всеукраїнська асоціація громад. *Всеукраїнська асоціація громад*. URL: <https://communities.org.ua> (дата звернення: 07.04.2024).
2. Конституція України: від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР: станом на 1 січ. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vr#Text> (дата звернення: 07.04.2024).
3. Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення права громадян на доступ до державної реєстрації актів цивільного стану у зв'язку з укрупненням територіальних громад: Закон України від 29.04.2021 р. № 1427-ІХ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1427-20#Text> (дата звернення: 07.04.2024).
4. Про внесення змін до Закону України «Про співробітництво територіальних громад» щодо упорядкування окремих питань співробітництва територіальних громад: Закон України від 12.01.2023 р. № 2867-ІХ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2867-20#Text> (дата звернення: 07.04.2024).
5. Про засади державної регіональної політики: Закон України від 05.02.2015 р. № 156-VIII : станом на 1 січ. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19#Text> (дата звернення: 07.04.2024).
6. Про затвердження плану заходів з реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні на 2024-2027 роки: Розпорядж. Каб. Міністрів України від 26.03.2024 р. № 270-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/270-2024-p#Text> (дата звернення: 07.04.2024).
7. Kovriha E. S. Interaction of state authorities with the public in the system of public administration of Ukraine. "Scientific Notes of Taurida V.I. Vernadsky University", series "Public Administration". 2020. No. 2. P. 109–114. <https://doi.org/10.32838/2663-6468/2020.2/18>.
8. Колянко О. В. Взаємодія органів державного управління і місцевого самоврядування з громадськістю. Herald of Lviv University of Trade and Economics Economic sciences. 2022. № 65. С. 116–122. <https://doi.org/10.36477/2522-1205-2021-65-16>.
9. Свірідова С., Степанова А. Екологічна та соціальна складова в проектах розвитку територіальних громад. *Наукові перспективи (Naukovi perspektivi)*. 2022. № 10(28). [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2022-10\(28\)-73-84](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2022-10(28)-73-84).
10. Бобровська О.Ю. Сталий розвиток територій: виклики та можливості: монографія /за заг. ред. О.Ю. Бобровської. Міжнародний центр досліджень, освіти та навчання. МТÜ, Таллінн, Естонія, 2021. 234 с.
11. Пустова С.О. Соціо-екологічні дослідження як інструмент розробки стратегії переходу до сталого розвитку сільської громади. *Екологічні науки*. 2022. №1 (40). С. 160–164.
12. Детермінанти формування туристичної привабливості об'єднаних територіальних громад / А.В. Мельник та ін. *Agrosvit*. 2023. № 2. С. 35–41. <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2023.2.35>.
13. Семешко Н. В., Сидоренко В. С. Розвиток територіальних громад в Україні та державна політика: thesis. 2021. URL: <http://ir.stu.cn.ua/123456789/25360> (дата звернення: 07.04.2024).
14. Тибінка Г. І., Федоришин І. І., Кондрацький Р. В. Територіальні громади як приклад корпоративної соціальної відповідальності. *Efektivna ekonomika*. 2023. № 12. <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2023.12.55>.

15. Bashlai S., Salata H. Fundraising technology to stimulate the development of territorial communities. *Scientific Notes of Ostroh Academy National University, "Economics" Series*. 2021. Vol. 1, no. 20(48). P. 96–101. [https://doi.org/10.25264/2311-5149-2021-20\(48\)-96-101](https://doi.org/10.25264/2311-5149-2021-20(48)-96-101).
16. Kalynovskiy Y. Спроможна територіальна громада як фундамент вітчизняного державотворення. *Acta de Historia & Politica: Saeculum XXI*. 2020. № 01. С. 107–116. <https://doi.org/10.26693/ahpsxxi2019.01.107>.

References:

1. *Vseukrainska asotsiatsiia hromad. Vseukrainska asotsiatsiia hromad [All-Ukrainian Association of Communities]*. Retrieved from <https://communities.org.ua> [in Ukrainian].
2. Konstytutsiia Ukrainy [Constitution of Ukraine], № 254к/96-ВР (2020). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> [in Ukrainian].
3. Pro vnesennia zmin do deiakykh zakoniv Ukrainy shchodo zabezpechennia prava hromadian na dostup do derzhavnoi reiestratsii aktiv tsyvilnoho stanu u zviazku z ukрупnenniam terytorialnykh hromad: Zakon Ukrainy [On Amendments to Some Laws of Ukraine Regarding Ensuring Citizens' Right to Access to State Registration of Civil Status Acts in Connection with Consolidation of Territorial Communities, Law of Ukraine №1427-IX (2021). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1427-20#Text> [in Ukrainian].
4. Pro vnesennia zmin do Zakonu Ukrainy "Pro spivrobotnytstvo terytorialnykh hromad" shchodo uporiadkuvannia okremykh pytan spivrobotnytstva terytorialnykh hromad : Zakon Ukrainy [On Amendments to the Law of Ukraine "On Cooperation of Territorial Communities" regarding the regulation of certain issues of cooperation of territorial communities, Law of Ukraine] № 2867-IX (2023). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2867-20#Text> [in Ukrainian].
5. Pro zasady derzhavnoi rehionalnoi polityky : Zakon Ukrainy [On the principles of state regional policy, Law of Ukraine] № 156-VIII (2024). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19#Text> [in Ukrainian].
6. Pro zatverdzhennia planu zakhodiv z reformuvannia mistsevoho samovriaduvannia ta terytorialnoi orhanizatsii vlady v Ukraini na 2024-2027 roky : Rozporiadzh. Kab. Ministriv Ukrainy [On approval of the plan of measures for reforming local self-government and territorial organization of power in Ukraine for 2024-2027, Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine] № 270-p (2024) (Ukraine). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/270-2024-p#Text> [in Ukrainian].
7. Kovriha, E. S. (2020). Interaction of state authorities with the public in the system of public administration of Ukraine. *"Scientific Notes of Taurida V.I. Vernadsky University", series "Public Administration"*, (2), 109–114 [in English].
8. Kolyanko, O.V. (2022). Vzaiemodiia orhaniv derzhavnoho upravlinnia i mistsevoho samovriaduvannia z hromadskistiu. [Interaction of state administration and local government bodies with the public]. *Herald of Lviv University of Trade and Economics Economic sciences*, (65), 116–122 [in Ukrainian].
9. Sviridova, S., & Stepanova, A. (2022). Ekolohichna ta sotsialna skladova v proiektakh rozvytku terytorialnykh hromad [Environmental and social component in projects of development of territorial communities]. *Naukovi perspektyvy (Naukovi perspektivi) – Scientific perspectives (Naukovi perspektivi)*, 10(28) [in Ukrainian].
10. Bobrovska, O.Iu. (2021). Stalyi rozvytok terytorii: vyklyky ta mozhlyvosti: monohrafiia [Sustainable development of territories: challenges and opportunities]: monograph. *International Center for Research. MTÜ*, Tallinn, Estonii [in Ukrainian].
11. Pustova, S.O. (2022). Sotsio-ekolohichni doslidzhennia yak instrument rozrobky stratehii perekhodu do staloho rozv ytku silskoi hromady [Socio-ecological research as a tool for developing a strategy for the transition to sustainable development of the rural community]. *Ekolohichni nauky – Ecological sciences*, 1(40), 160–164 [in Ukrainian].

12. Melnyk, A.V. & Melnyk, N.V. & Kacharovskiy, R.E. & Seleznyova, O.V. (2023). Determinanty formuvannia turystychnoi pryvablyvosti obiednanykh terytorialnykh hromad [Determinants of the formation of tourist attractiveness of united territorial communities]. *Agrosvit – Agroworld*, (2), 35–41 [in Ukrainian].
13. Semeshko, N.V., & Sydorenko, V.S. (2021). *Rozvytok terytorialnykh hromad v Ukraini ta derzhavna polityka: thesis [Development of territorial communities in Ukraine and state policy: thesis]*. Retrieved from <http://ir.stu.cn.ua/123456789/25360> [in Ukrainian].
14. Tybinka, G.I. & Fedoryshyn, I.I., & Kondratskyi, R.V. (2023). Terytorialni hromady yak pryklad korporatyvnoi sotsialnoi vidpovidalnosti [Territorial communities as an example of corporate social responsibility]. *Efektivna ekonomika – Efficient economy*, (12). <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2023.12.55> [in Ukrainian].
15. Bashlai, S., & Salata, H. (2021). Fundraising technology to stimulate the development of territorial communities. *Scientific Notes of Ostroh Academy National University, "Economics" Series*, 1(20(48)), 96–101. [https://doi.org/10.25264/2311-5149-2021-20\(48\)-96-101](https://doi.org/10.25264/2311-5149-2021-20(48)-96-101) [in English].
16. Kalynovskiy, Y. (2020). Spromozhna terytorialna hromada yak fundament vitchyznianoho derzhavotvorennia. [A prosperous territorial community as the foundation of national state formation]. *Acta de Historia & Politica: Saeculum XXI*, (01), 107–116 [in Ukrainian].

Подано до редакції 31.05.24 р.
Прийнято до друку 3.06.24 р.